Samenvatting van tekst 33: Gelooft men nog steeds in het bestaan van de duivel?

Deze tekst behandelt de vraag of het geloof in de duivel, demonen en exorcisme vandaag nog zinvol is. Het document bestaat uit verschillende delen: een Duits krantenartikel van theoloog Herbert Haag, commentaren van de samensteller, beschouwingen over historische figuren zoals Mobutu en Nicolae Ceauşescu, en een uitgebreide handgeschreven verhandeling over exorcisme van pastoor T'Jampens.

1. Het standpunt van Herbert Haag

Het vertrekpunt is een artikel van de Zwitserse theoloog Herbert Haag over het katholieke exorcisme. Hij bespreekt de dood van Anneliese Michel in 1976, die na langdurige exorcismen overleed. Deze zaak veroorzaakte grote opschudding binnen de Kerk en leidde uiteindelijk tot een herziening van het exorcismeritueel door paus Johannes Paulus II in 1998.

Volgens Haag heeft het nieuwe ritueel weinig fundamentele veranderingen teweeggebracht. Het erkent wel dat artsen en psychiaters geraadpleegd moeten worden, maar blijft vasthouden aan het bestaan van demonische bezetenheid. Haag ziet hierin een tegenstrijdigheid: als Christus Satan definitief overwonnen heeft, waarom zou de duivel dan nog macht hebben over mensen?

Hij stelt verder dat moderne Bijbelwetenschap aantoont dat veel voorstellingen over duivels en demonen voortkomen uit oude Joodse denkbeelden. Volgens hem moet men onderscheid maken tussen de 'demonen' uit de evangeliën en de latere christelijke voorstelling van de duivel. Jezus zou volgens Haag geen duivels hebben uitgedreven, maar zieken hebben genezen die men destijds als door geesten bezeten beschouwde. Wat vroeger als demonische activiteit werd verklaard, wordt vandaag vaak medisch of psychologisch begrepen.

2. Een reactie

Wijzen we erop dat pastoor T'Jampens een aantal passages van Haag heeft doorgestreept, wat we kunnen interpreteren als een teken van onenigheid. Blijkbaar vertegenwoordigt Haag een moderne, rationele visie, terwijl exorcisten uitgaan van het werkelijke bestaan van duivels en andere kwaadaardige geestelijke wezens.

Vanuit christelijk standpunt is de werkelijkheid als geheel op te vatten als een driedeling in 'natuur', 'buitennatuur' en 'bovennatuur', drie onderscheiden niveaus van werkelijkheid.

De 'natuur', of het natuurlijke niveau van de werkelijkheid, omvat alles wat in onze omringende wereld waarneembaar is en door mensen kan worden ervaren. Dit is het domein van de empirische wetenschap.

De 'buitennatuur', of het buitennatuurlijke niveau van de werkelijkheid, omvat volgens deze visie alles wat buiten de natuurlijke wereld valt. Daarbij wordt onder meer gedacht aan fijnstoffelijke wezens, gedachtevormen, de fijnstoffelijke lichamen van overleden mensen en de goden van niet-Bijbelse religies.

De 'bovennatuur', of het bovennatuurlijke niveau van de werkelijkheid, heeft ten slotte betrekking op alles wat de natuur en de buitennatuur overstijgt. Het gaat dan om de Bijbelse God, hoge engelen, heiligen en alles wat daarmee in verband staat.

Als Herbert Haag aanvaardt dat wat vroeger als demonische activiteit werd verklaard, vandaag vaak medisch of psychologisch wordt begrepen, dan neigt hij er blijkbaar toe de gehele werkelijkheid, met inbegrip van de buitennatuur en de bovennatuur, tot het natuurlijke niveau te herleiden,. Dan spreken we niet langer over religie in haar volle betekenis, met haar kenmerkende mystieke dimensie, maar dreigt religie hoofdzakelijk te worden gereduceerd tot folklore, sociologie, etnologie, psychologie en dieptepsychologie.

Keren we terug naar het thema 'bezetenheid'. Niet elke vermeende bezetenheid is noodzakelijk van demonische aard. Soms zouden overleden personen, geesten of andere fijnstoffelijke entiteiten invloed kunnen uitoefenen op levende mensen. Ook karmische oorzaken, magische aanvallen en paranormale invloeden worden als mogelijke verklaringen voor menselijk lijden genoemd.

3. Mobutu als voorbeeld van het kwaad

Om het bestaan van het kwaad te illustreren, gebruikt de tekst voorbeelden uit een documentaire over Mobutu Sese Seko, voormalig president van Zaïre. Getuigen beschrijven hem als sluw, manipulatief en gewelddadig. Er worden verslagen aangehaald van politieke moorden, de verdwijning van tegenstanders en een systeem dat gekenmerkt werd door angst en onderdrukking.

Daarnaast wordt uitvoerig verwezen naar beschuldigingen van betrokkenheid bij zwarte magie, het gebruik van talismannen, rituelen en contacten met magiërs. Sommige getuigen menen dat Mobutu zijn macht mede in stand hield door occulte praktijken toe te passen en dat daar zware persoonlijke offers tegenover stonden. De auteur ziet hierin een illustratie van de gedachte dat het kwaad niet alleen een morele of politieke, maar ook een spirituele dimensie kan hebben.

4. Nicolae Ceauşescu

Ook Nicolae Ceauşescu wordt als voorbeeld aangehaald. Onder verwijzing naar publicaties over de Roemeense geschiedenis en de cultuur van de Roma beschrijft de tekst verhalen waarin wordt beweerd dat Ceauşescu en zijn vrouw gebruik zouden hebben gemaakt van magische hulp om hun macht te behouden. Volgens deze visie zou hun uiteindelijke val mede verklaard kunnen worden door het wegvallen van die bescherming.

De auteur erkent dat dergelijke beweringen moeilijk rationeel te bewijzen zijn, maar gebruikt ze als illustratie van de overtuiging dat politieke macht soms in verband wordt gebracht met het geloof in buitennatuurlijke krachten.

5. De exorcismetheorie van pastoor T'Jampens

Het grootste deel van de tekst bestaat uit een uitgebreide studie over exorcisme van pastoor T'Jampens, die zelf exorcist is. Hij beschrijft exorcisme als een reactie op het kwaad. Daarbij onderscheidt hij verschillende vormen van kwaad en verschillende manieren waarop mensen hierdoor beïnvloed zouden worden.

Vijf vormen van kwaad

Volgens T'Jampens melden zich vooral vijf soorten mensen bij een exorcist:

1. Mensen die bezeten zouden zijn.
2. Mensen die paranormale verschijnselen ervaren.
3. Mensen die voortdurend onverklaarbare tegenslagen ondervinden.
4. Mensen die lijden onder ongewenste seksuele invloeden.
5. Mensen met aandoeningen waarvoor volgens hen geen gewone medische verklaring bestaat.

Mogelijke oorzaken

Hij onderscheidt verschillende mogelijke verklaringen:

- Demonische geesten.

- Overledenen die niet tot rust zijn gekomen.
- Magische of occult opgewekte krachten.
- Negatieve gedachtevormen.
- Invloeden uit vorige levens of een voorafgaand bestaan.

Volgens pastoor T'Jampens sluit geen enkele verklaring de andere volledig uit. Hij verwerpt een eenzijdige benadering waarbij alle verschijnselen onmiddellijk als demonisch worden beschouwd.

6. Exorcisme als tegenreactie

Exorcisme wordt beschreven als een proces waarbij het kwaad wordt geneutraliseerd. Volgens hem gebeurt dat op drie niveaus:

- Mentaal: zuivering van gedachten en gevoelens.
- Geestelijk: gebed, geloof en liefde.
- Astrale of fijnstoffelijke sfeer: beïnvloeding van niet-zichtbare energieën.

Daarnaast benadrukt hij het belang van zelfverdediging door morele zuivering, innerlijke rust en een positieve levenshouding. Volgens zijn visie zouden negatieve gedachten een mens kwetsbaarder maken voor schadelijke invloeden.

7. De relatie met geneeskunde en psychiatrie

Een opvallend onderdeel van de tekst is de poging om exorcisme in verband te brengen met de geneeskunde en de psychiatrie. T'Jampens bespreekt neurosen, psychosen, hysterie en andere psychische aandoeningen. Hij erkent dat sommige verschijnselen een medische of psychologische oorsprong hebben. Tegelijkertijd meent hij dat bepaalde gevallen niet volledig kunnen worden verklaard binnen het bestaande wetenschappelijke kader.

Zijn standpunt is dat artsen, psychiaters en exorcisten idealiter samenwerken. Volgens hem kunnen sommige problemen zowel een psychische als een spirituele dimensie hebben.

8. Spiritistische en occulte interpretaties

Een groot deel van het manuscript bespreekt spiritistische literatuur, paranormale ervaringen en verhalen over contact met overledenen. Er worden voorbeelden gegeven van mediums, spoken, telepathie, helderziendheid, uittredingen en genezingen.

De rode draad is dat T'Jampens verschillende verklaringsmodellen naast elkaar plaatst:

- Demonistisch: de oorzaak ligt bij duivels.

- Spiritistisch: de oorzaak ligt bij overleden personen.
- Magisch of dynamistisch: de oorzaak ligt bij krachten of gedachtevormen.
- Psychologisch: de oorzaak ligt in de mens zelf.
- Pre-existentieel: de oorzaak ligt in een vroeger bestaan.

Volgens hem bevat elk model een deel van de waarheid.

9. Kritiek op het materialisme

Een terugkerend thema is de kritiek op een zuiver materialistische wereldbeschouwing. Moderne wetenschap is onmiskenbaar waardevol, maar omvat volgens de auteur niet noodzakelijk alle aspecten van de werkelijkheid. De wetenschap richt zich vooral op verschijnselen die zintuiglijk waarneembaar en bij voorkeur reproduceerbaar zijn**.** Paranormale en religieuze verschijnselen vallen volgens deze visie niet altijd binnen dat kader.

Pastoor T'Jampens pleit voor openheid tegenover ervaringen zoals die worden beschreven door helderzienden en mystici, evenals binnen verschillende religieuze tradities.

10. Eindconclusie

Het document besluit dat het kwaad reëel bestaat, maar niet altijd op dezelfde manier kan worden verklaard. Een zuiver demonische verklaring is te beperkt, maar ook een volledig rationalistische verklaring wordt als ontoereikend beschouwd. Daarom wordt gepleit voor een bredere visie waarin wetenschappelijke, psychologische, spiritistische, occulte en religieuze factoren zoveel mogelijk met elkaar in verband worden gebracht.

In het nawoord wordt gesteld dat moderne mensen vaak sceptisch staan tegenover duivels, geesten en paranormale verschijnselen, soms vanuit een vooringenomen houding. Tegelijkertijd komen dergelijke overtuigingen in vrijwel alle culturen voor.

Het mag duidelijk zijn dat de auteur het werk van Jezus, exorcisme, gebed en spirituele krachten beschouwt als aanwijzingen voor het bestaan van meer dan alleen de tastbare werkelijkheid.

Uiteindelijk staat het ieder mens vrij om zelf te bepalen welke overtuiging hem of haar het meest aannemelijk lijkt.